

Erken Çocukluk Döneminde Üstün Yetenekliler ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Review of the Studies Regarding Gifted Individuals in Early Childhood in Turkey

Engin YILMAZ¹

Öz

Bu çalışma 1988-2016 yılları arasında erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili Türkiye’de yapılmış çalışmaları incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmalara EBSCO, ERIC ve SAGE ile Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi’nin <http://tez.yok.gov.tr> ve <http://ulakbim.gov.tr> veri tabanlarında yapılan elektronik taramalar sonucunda ulaşılmıştır. Verilerin toplanması işlemi sonucunda beş tez çalışmasına ve 13 makaleye ulaşılmıştır. Erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Genel olarak çalışmalar; erken çocukluk döneminde üstün yetenekli çocuklar ile ilgili mevcut durumu ortaya koyan ve erken çocukluk döneminde üstün yetenekli çocukları belirleme, uygun değerlendirme ölçeği geliştirmeye yönelik çalışmalardır. Verilen eğitimin etkililiği ve/veya verimliliği ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Erken çocukluk döneminde tanılanan üstün yetenekli bireylerin bu dönemde eğitim almaya başlamasıyla; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerindeki etkililik ve verimlilik çalışmalarının yapılıp; boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca bu çalışma erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili Türkiye’deki durumu ortaya koyması açısından önemlidir. Mevcut durumun ortaya konulması ile bu alanda çalışılacak bilimsel araştırmalara fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitim politikaları üretmede mevcut durumdan yola çıkarak yeni uygulamalara fikir vereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, üstün yetenekli, okulöncesi dönem.

Abstract

This study was carried out to investigate the studies on gifted individuals in early childhood between 1988-2016 in Turkey. The research has been achieved as a result of electronic scans made in the databases of EBSCO, ERIC and SAGE and the National Thesis Center of the Council of Higher Education, <http://tez.yok.gov.tr> and <http://ulakbim.gov.tr>. As a result of collecting the data, five thesis studies and 13 articles were reached. A limited number of studies on gifted individuals in early childhood have been reached. Work in general; to identify the gifted children in early childhood and to identify gifted children in early childhood and to develop appropriate assessment scale. There was no study of efficacy and / or efficiency of the given training. Gifted individuals who were diagnosed in early childhood started to receive education in this period; pre-school, primary education, secondary education and higher education stages of efficiency and efficiency studies; longitudinal studies can be performed. In addition, this study is important in terms of revealing the situation in Turkey regarding gifted individuals in early childhood. The introduction of the current situation is thought to be beneficial to scientific research in this area. It is thought that it will give an idea about new practices by not going out of the current situation without producing educational policies.

Key words: Early childhood, gifted/talented, pre-school term.

Giriş

Erken yaşlar (0-6 yaş), insan hayatının diğer dönemlerinin temelini oluşturan bir dönemdir. Okul öncesi dönem, insan hayatının tüm dönemlerinin ilk basamağını oluşturan, çocuğun kişilik ve diğer gelişim alanlarının en hızlı olduğu dönem olarak ifade edilmektedir. Yapılan araştırmalar beynin erken yaştaki deneyimlere yanıt verdiği ve çevrenin beyin gelişimi

¹ Bilim Uzmanı, Milli eğitim Bakanlığı, Türkiye, enginyilmaz59@gmail.com

üstünde önemli etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklar dünyaya belirli bir genetik potansiyel ile gelmektedir. Bu genetik potansiyeli en üst noktasına kadar kullanabilmek çocuğun içinde bulunduğu çevrenin, çocuğun gelişimine verdiği destek ile çok yakından ilgilidir. Erken çocukluk eğitimi, çocuğa zengin uyarıcı, uygun çevre koşulları sağlayarak gelişimini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Güven ve Efe Azkeskin, 2010).

Okul öncesi dönem, çocuğun çevresini tanımaya çalıştığı, çevresiyle iletişim kurmaya istekli olduğu, yaşadığı toplumun değer yargılarını ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir (Şahin, 2005). Okul öncesi eğitim, çocuğa beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönemde çeşitli zengin deneyim fırsatları sunarak bu gelişmeyi desteklemekte ve zihinsel fonksiyonları artırmaktadır. Aynı zamanda duygusal-sosyal, dil, fiziksel ve diğer tüm gelişim alanlarına etki yaparak çocuğun kişilik yapısını, benlik algısını, yaratıcılığını, iletişim becerilerini ve sosyal duygusal uyumunu olumlu yönde desteklemektedir. Tüm bu destekler çocuğun yaşama iyi bir başlangıç yapmasını sağlamakta ve tüm hayatı boyunca etkisini hissettirmektedir (Kuru Turaşlı, 2008).

Okul öncesi dönemde yeteneklerin desteklenmesi gerekmektedir. Yetenek insanlar arasında farklı şekilde dağıtılmıştır, fakat hiç yeteneği olmayan da yoktur. Bu yetenekleri insana daha geniş çaplı bir öğrenme için başlangıç noktası oluşturur. Bu görüş açısından baktığımız zaman, tüm çocukların desteklenmeye değer özellikleri bulunduğunu kabul etmemiz gerekir. Buna göre ise, her çocuk kendi özelliklerine uygun olarak anne baba, yetişkinler ve onlar tarafından hazırlanacak ilgi ve yeteneklerine uygun çevre koşulları ile kendi hızına uygun olarak desteklenmelidir. Çocuğa uygunluk ilkesi aynı zamanda onun olumlu ben algısını kazanması için de son derece önemli bir etkidir (Ball, 1994; Oktay, 2007).

Bilindiği gibi okul öncesi eğitimin amaçlarından birisi ve belki de en önemlisi çocuğun doğuştan getirdiği potansiyeli maksimum düzeye çıkarmaktır. Bunun için de doğduğu andan itibaren çocuğu tanımak, onun her alanda kapasitesini bilmek ve eğitime bir an evvel başlamak büyük önem taşımaktadır. Her çocuğun doğuştan getirdiği özellikler aynıdır, bazı refleksleri vardır, beş duyusu gelişmiştir vb. fakat zaman içerisinde bazı bebeklerin diğerlerinden daha uyanık olduğu, daha çabuk geliştiği, eğitimi daha çabuk kaptığı gözlenmektedir. Anne veya çocuğa bakan kişi bunun normal olduğunu ve bütün çocukların aynı özelliklere sahip olduğunu zannetmektedir. Sonra çocuğunu diğer çocuklarla karşılaştırmaya başlamakta ve bazen bu ayırt edici özellikler anneye sorun getirmektedir. Aslında bütün bu aşamalarda annenin iyi bir rehberliğe, yardıma ve desteğe ihtiyacı vardır. Çünkü çocuğu üstün yetenekli olabilir. Bütün çocuklar ister az veya çok yetenekli olsun tabii ki hem eğitim hem de gelişimleri bakımından en doyurucu yaşamı sürdürme hakkına sahiptir. Fakat burada üzerinde durulması gereken husus en doyurucu yaşamı bir an evvel, mümkün olduğunca erken, çocuklara sağlanmasının gereğidir (Ömeroğlu, 2004).

Üstün Zekâlı/Yetenekli Bireyler

Üstün zekâlı çocuklar –özellikle halk arasında, yazılı ve görsel medyada- kalın gözlüklü, sıksa, yerinde duramayan, çokbilmiş ve hazır cevap olarak bilinirler. Üstün zekâlı kişiler kendi aralarında çok homojen görünebilirler. Öyle ki, normal kişiler arasında zekâ dağılımı genellikle 90-110 arası olduğu halde üstün zekâlı bireyler arasında zekâ dağılımı 130 ve üzeridir. Yani, normal bir grup içindeki bireyler arasında en fazla 20 puanlık bir zekâ farkı olurken, üstün zekâlı bireylerin oluşturduğu bir grupta 100 puanlık hatta daha fazla zekâ farkı olabilmektedir. Bu düzeyde zekâ farkı zihinsel olmayan diğer bireysel özellikleri de etkileyebileceği düşünüldüğünde, üstün zekâlı bireylerin normal zekâ düzeyine sahip bireylerden ne kadar farklı olabileceği çok daha açık anlaşılacaktır (Sak, 2010).

Üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin raporlarına göre bu çocukların bebeklik yıllarında

özellikle doğumu takip eden ilk aylarda gösterdikleri karakteristik özelliklerden bazıları şunlardır; uzun dikkat süresi, az uyku ihtiyacı, aktiflik, kendisine bakım veren kişiyi tanıma ve gülümseme, gürültüye karşı aşırı tepkisel olma ve öfkelenme, olağanüstü hafıza, hızlı öğrenme, ilk aylarda dil gelişiminin başlaması, kitaplara karşı olağanüstü ilgi duyma, merak nedeniyle aşırı soru sorma, uyaranlara karşı tepkisel davranma. Yapılan bir araştırmada çocuklarının bu özelliklerden dörtte üçünü gösterdiklerini bildiren ebeveynlerinin %80'nin çocukları IQ testlerinde de üstün zekâlı olarak tanılanmışlardır (Silverman, 1992; Sak, 2010).

Üstün yetenekli çocukların belirlenmesi çok iyi bir gözlem, bilgi toplama, çocuğun gelişimi detaylı olarak izleme, yeteneklerini göz önüne alma, anne ve babanın yakınlarının görüş ve düşüncelerine başvurularak gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra okul öncesi çocuğuna uygulanabilecek geçerliliği ve güvenilirliği olan zekâ testleri, dil gelişim testleri, yaratıcılık testleri ve gelişim envanterleri üstün yetenekli çocuğu ayırt etmede ve tanılamada kullanılabilir (Tuutle, Becker ve Souse, 1988, Ömeroğlu, 2004).

Üstün yetenekli bireyler ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim görmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinde "BİLSEM'ler okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve bölgesel olarak nüfusunun 100.000'den az olmaması şartı ile hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi hususlar da dikkate alınarak valiliklerin teklifi üzerine Bakanlıkça açılır" şeklinde Bilim ve Sanat Merkezleri'nin açılışı tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], (2016)

İlgili alanyazın incelendiğinde eğitimin herkes için, üstün yetenekli veya normal ayırt etmeden erken başlanması gerektiği, erken çocukluk döneminde alınan eğitimin gelişimin tüm alanlarında olumlu etki göstereceği anlaşılmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin de erken fark edilip tanılanmalarının, çocuğun bakımından eğitimine kadar süreç içerisinde herkesin bilgilendirilmesinin, eğitim-öğretim faaliyetlerinin bir an evvel başlanmasının mikro ve makro düzeyde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yasal düzenlemelerde de okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireyler ile ilgili eğitim kurumlarının açılması da planlanmıştır. Çalışmada Türkiye'deki erken çocukluk döneminde sütun yetenekli bireyler ile ilgili çalışmaların gözden geçirilmesi amaçlandığından yeterli çalışma olmadığı gözlenmiştir. Alanyazındaki eksikliğin ortaya konulması amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmaların betimlenmesidir. Bu doğrultuda konuyla ilgili çalışmalar ortaya konulduktan sonra mevcut durum ve öneriler tartışılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de erken çocukluk döneminde üstün yetenekliler ile ilgili yapılmış bilimsel makale ve tezler oluşturmaktayken, araştırmanın örneklemini de 1988-2016 yıllarında Türkiye'de erken çocukluk döneminde üstün yetenekliler ile ilgili yapılmış, bilimsel bir dergide yayımlanmış makale veya tez olarak hazırlanmış çalışmalar oluşturmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada, erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili Türkiye'de yapılmış çalışmaların ayrıntılı olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Betimsel olarak yapılan bu çalışmada doküman incelemesi yapılmıştır.

"Dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda başvurulan önemli veri kaynaklarıdır.

Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir. Bu materyaller yazılı materyaller (kitap, dergi, gazete, magazin, arşiv, mektup, günlük, resmi yayın ve istatistikler vb.) olabileceği gibi konuyla ilgili film, video veya fotoğraflar şeklinde de olabilir. Hangi dokümanların analiz edileceğine ise araştırma problemi doğrultusunda karar verilir (Cansız Aktaş, 2015).

Verilerin Analizi

Araştırma sonuçlarına ulaşmak için Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nin <http://tez.yok.gov.tr>, <http://ulakbim.gov.tr> ve Google Akademik arama motorundan araştırılmıştır. Ayrıca; Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin kütüphanesinin uzaktan erişim ile EBSCO, ERIC, SAGE veri tabanları kullanılarak elektronik ortamda tarama gerçekleştirilmiştir. Arama yapılırken üstün yetenekli, üstün zekâlı, erken çocukluk üstün, okul öncesi üstün, üstün yetenekli bireyler anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Araştırmayı sınırlandırmak amacıyla; araştırmanın 1988-2016 yıllarında yapılmış olması, erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili olması, bilimsel bir dergide makale veya tez olarak hazırlanmış olması, Türkiye'de yapılmış olması şartları aranmıştır. Öncelikle tez ve makaleler çalışma türü, çalışma yılı ve çalışmayı yapan kişi/kişiler olarak kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra yapılan çalışmalar konularına ve yıllara dağılımlarına göre sayısal ve yüzdeler olarak verilmiştir.

Çalışmadaki araştırmaların incelenmesinde değerlendiriciler arası güvenilirlik incelenmiştir. Özel eğitim alanında lisans eğitimini tamamlamış bir uzmanla araştırmada kullanılan anahtar sözcükler ile aynı veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Bulunan veriler yansız atama yoluyla seçildikten sonra; (n=8) değerlendiriciler arası güvenilirlik [görüş birliği / (görüş birliği+ görüş ayrılığı) x 100] formülü ile hesaplanmış olup %100 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

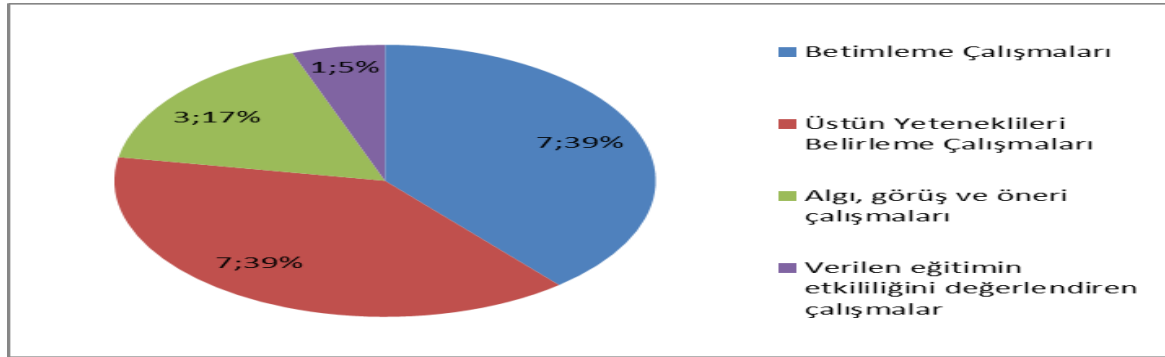
Verilerin toplanması işlemi sonucunda beş tez çalışmasına ve 13 makaleye ulaşılmıştır. Analiz sonucunda bulunan tezler ve makaleler konu başlıklarına göre dört kategoriye ayrılmıştır.

Tablo 1. Tezlerin ve makalelerin kategorilere göre ayrılması.

	Çalışma Türü	Çalışma Yılı	Çalışmayı Yapan Kişi/Kişiler
Betimleme/durumu açıklayan çalışmalar	Makale	1988	Davaslıgil, Ü.
	Makale	2004	Ömeroğlu E.
	Makale	2009	Doğan, D. G. ve Aslan, M.
	Makale	2011	Çetinkaya, Ö.Ç.
	Makale	2013	Özenç, E. G. ve Özenç, M.
	Makale	2015	Kılıçkaya, A. ve Zelyurt H.
Üstün yeteneklilerin belirlenmesine yönelik çalışmalar	Makale	2016	Yuvacı Z. ve Dağlıoğlu E.
	Makale	2002	Dağlıoğlu, E. ve Metin, N. Alemdar, M.
	Tez	2009	Dağlıoğlu, H. E.,
	Makale	2010	Çalışandemir, F., Alemdar, M. ve Bencik-Kangal, S
	Makale	2013	Baş, Ö.
	Makale	2013	Dağlıoğlu, H. E. ve
Algı, görüş ve	Tez	2015	Suveren,S.
	Tez	2015	Alma, S.
	Tez	2015	Karadağ, F.
	Tez	2007	Bozkurt, Ö.S.

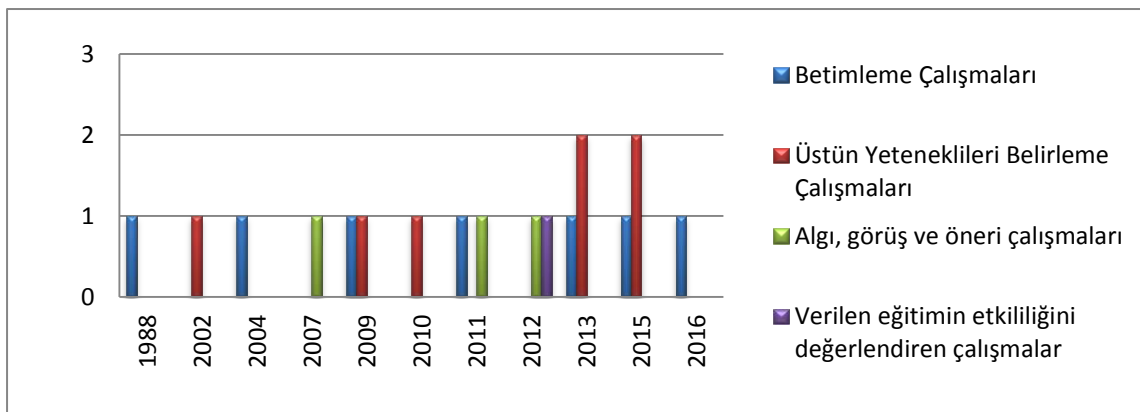
önerilerin belirlendiği çalışmalar	Makale Tez	2011 2012	Kıldan, A. O. Tezcan, F.
Verilen eğitimin etkililiğini gözden geçirildiği çalışmalar	Makale	2013	Şahin, F.

Tablo 1.'de gösterildiği şekilde kategoriler tez veya makale oluşu, yayın yılı ve yayınlayan kişi/kişiler şeklinde listelenmiştir. Kategoriler; a) Betimleme/durumu ortaya koyan çalışmalar, b) Üstün yeteneklilerin belirlenmesine yönelik çalışmalar, c) Algı, görüş ve önerilerin belirlendiği çalışmalar, d) Verilen eğitimin etkililiğinin gözden geçirildiği çalışmalar şeklinde oluşmaktadır. Şekil 1'de yapılan çalışmaların sayısal olarak kategorik oranları verilmiştir. Yüzde verileri yuvarlanarak verilmiştir.

Şekil 1. Yapılan Çalışmaların Kategorik Olarak Sayı ve Yüzdelik Dağılımları

Erken çocukluk döneminde üstün yetenekliler ile ilgili araştırma kapsamında bulunan 18 çalışmanın en sık betimleme/durumu açıklama çalışması ve üstün yeteneklileri belirleme çalışmalarından oluştuğunu görmekteyiz. Bu çalışmaları sırasıyla algı, görüş ve öneri çalışmaları ile verilen eğitimin etkililiğinin değerlendirildiği çalışmalar izlemektedir. Ayrıca çalışmaların Şekil 2'de görüldüğü gibi yıllara göre dağılımı verilmiştir.

Şekil 2. Yıllara Göre Erken Çocukluk Döneminde Üstün Yetenekliler İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yapılan çalışmaların 2007 yılından itibaren günümüze kadar artarak devam ettiği görülmektedir. Bu durumun 2007 yılından itibaren üstün yetenekliler ile ilgili resmi kurumlarca mevzuatların oluşturulması ve gereken önemin verilmeye başlanmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Betimleme/Durumu Açıklamaya Yönelik Çalışmalar

Bu kategoride sekiz makaleye (Davaslıgil, 1998; Yuvacı ve Dağlıoğlu, 2016; Çetinkaya, 2011; Kılıçkaya ve Zelyurt, 2010; Doğan ve Arslan, 2009; Ömeroğlu, 1993; Özenç ve Gül-Özenç, 2013) ulaşılmıştır.

Davaslıgil (1988) çalışmasında; okul öncesi dönemde üstün bir çocuğun bir bütün olarak ele alınması gerektiğini, gelişiminin tüm yüzlerini içeren bir eğitim verilmesi gerektiğini; ancak bu şekilde eğitilen çocuğun potansiyelini gerçekleştirebileceğini ve çevresinde etkin bir birey olabileceğini belirtmiştir. Okul öncesi düzeydeki üstün zekâlılara uygulanacak farklılaştırılmış programda; yaratıcı bireyler için çocuğun öğrenme miktarı ve hızıyla ilgilenebilir. Üstün zekâlılara yönelik öğretim şekli yerine, her bir öğrenciye göre ayrı ayrı belirlenen öğretim yöntemi ve müfredat programının hazırlanarak yeni çözümler ve uygulamaların keşfine yönelik çalışma yapabilecekleri sürece yönelik öğretim şeklinin belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca üstün çocuklar için hazırlanmış okul öncesi eğitim programında dikkat edilecek noktaları şöyle açıklamıştır. Daha ileri, karmaşık ve entelektüel çalışmalar yapan çocuğun normal eğitim programının temellerini her yönüyle kazanması sağlanmalı; sistematik düşünebilmeleri, keşif, icat ve değerlendirme yapabilmeleri için onlara imkân sağlanmalı, çocuğu çevresini keşfetme bağımsızlığı verilmeli, sadece bilişsel alanla eğitim programı kısıtlanmayıp grup içinde üretken bir biçimde işlev görebilmesi için, benlik kavramı geliştirilerek bireylerarası işbirliği ve iletişim becerileri geliştirilmelidir.

Yuvacı ve Dağlıoğlu (2016) çalışmalarında; okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukları yaratıcılıklarının öğretmen tarafından desteklenmesinin öneminden ve nasıl destekleneceğinden bahsetmiş ve etkinlik örnekleri sunmuştur. Yaratıcılığı desteklemek için; sınıf iklimi, sınıf ortamı, öğretmen ve etkinlikler bazında neler yapılması gerektiği ortaya konmuştur. Üstün yetenekli çocuklara etkinlik hazırlarken çocuğa bir üst düşünme becerisine çıkarabilecek içerikte etkinlikler sunulması, çocuğun yeterliliklerinin göz önünde bulundurulması, zorlukta olması, farklı deneyimler yaşatarak alternatif fırsatlar sunulması, çocuğun analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek farklı malzeme ve araç-gereç kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çetinkaya (2011) çalışmasında üstün yetenekli bireyleri normal akranlarından ayırt eden en önemli özelliklerinden biri olan yaratıcılık üzerinde durmuştur. Eğitimleri büyük bir öneme sahip üstün yetenekli çocuklara yaratıcılığın öğretilmesinin ve bu yeteneklerin geliştirilmesinin zor bir iş olarak görülebileceğini; fakat yaratıcı ürünler ortaya çıkarmak için üstün bireylerin bilgi birikimlerinin ve yaratıcı yeteneklerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca; bu ürünlerin ortaya çıkması için akıcılık, esneklik ve zenginleştirme alanlarında üstün bireylerin yeteneklerinin erken yaşta geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Kılıçkaya ve Zelyurt (2015) 1989-2013 yılları arasında okul öncesi programlarda özel gereksinimli bireylerin ne kadar yer verildiğini değerlendirmişlerdir. Türkiye’de 1989 ve 2013 yılları arasında değiştirilen ve geliştirilen okul öncesi programlarına genel olarak bakıldığında, özel gereksinimli bireylere çok fazla önem verilmediği görülmüş; yapılan programların normal gelişim gösteren bireylere yönelik olduğu ifade edilmiştir. Sadece 2013 yılında düzenlenen okul öncesi eğitim programında özel gereksinimli bireylere yönelik ayrıntılı uyarlamalara yer verildiği ve çocukların özür durumlarına göre ayrıştırıldığı belirtilmiştir. Özel gereksinimli bireyler sekiz gruba ayrılmış ve bu grupların arasında üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuklar grubu oluşturulmuştur. Bu yönüyle 2013 programının özel gereksinimli bireylere önem verdiği söylenebilir.

Doğan ve Arslan (2009) üstün yetenekli çocukların tanılanmasında, çocuk ve ailenin karşılaşabilecekleri sorunların çözümünde çocuk hekimlerinin rolü üzerinde durmaktadır.

Ailelerin genellikle okul öncesi dönemde çocuklarının gelişimi ve sağlığı ile ilgili ilk başvuru yapabilecekleri kişi olarak çocuk hekimlerini gördüklerini, bu nedenle çocuk hekimlerinin üstün yetenekli çocuk ile ilgili yeterince bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca üstün yetenekli çocuğa ait özelliklerin neler olduğu, üstün yetenekli çocuğa ait özelliklerin neler olduğu, üstün yetenekli çocuğa genel yaklaşımın nasıl olması gerektiği konusunda açıklamalarda bulunup, ev ortamı için önerilerde bulunmuşlardır. Özellikle erken yaşlarda üstün yetenekli çocukların tanınması gerektiğini, parlak çocuklar ve üstün yetenekli çocuklar arasındaki ayrımın yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ömeroğlu (1993) üstün yetenekli okul öncesi dönem çocukların motor, zihinsel, dil, sosyal-duygusal ve kişilik özellikleri yönünden yaşlılarından farklı olduğunu belirtmiştir. Üstün yetenekli çocukların erken keşfedilmeleri için anne-baba eğitim projelerinin toplumun her kesiminde uygulanması gerektiğini, kurum merkezli programların yeniden gözden geçirilip daha esnek, araştırıcılığa, yaratıcılığa ve keşfediciliğe yönelik hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Özenç ve Gül-Özenç (2013) 1995 yılından 2012 yılına kadar üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılmış olan ve erişime açık olan 38 lisansüstü eğitim tezini; yapıldığı yıllara, türüne, yapan kişi cinsiyetlerine, tez danışmanı öğretim üyelerinin unvanlarına, yapıldığı anabilim dallarına, kullanılan veri toplama araçlarına, yapılan araştırma modeline, araştırma yöntemine, uygulama yapılan örneklem grubuna ve örneklem grubunun sayısına ve yapıldığı illere göre dağılımını doküman incelemesi araştırma modeli ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili lisansüstü eğitim tezlerinin sayısının az olduğu; tezlerde uygulama grubunun öğrencilerde yoğunluk kazandığı; öğretmen, öğrenci ve velinin perspektifinden yapılan araştırmalara da ihtiyaç duyulduğu; örneklem grubunun sayısının artırılması gerektiği; yapılan çalışmaların daha çok büyük şehirlerde yoğunlaştığı, diğer illerde de araştırmaların artırılmasının Anadolu’nun diğer illerinde üstün yetenekli öğrencilerle ilgili okulların açılmasına bağlı olduğu sonucuna varılmıştır. Okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılan çalışmalar hakkında özellikli bulgu verilmemiştir.

Davaslıgil (1988) okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireylerin programının bireyselleştirilmesi gerektiğini fakat bunun bireyin grup içinde üretken bir biçimde işlev görmesine engel olmaması gerektiğine dikkat çekmiştir. Ömeroğlu (1993) da programın öğrenci merkezli düzenlenmesinin ve erken yaşta üstün yetenekli bireylerin keşfedilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Yuvacı ve Dağlıoğlu (2016) üstün yetenekli bireyin yaratıcılığının farklı deneyimler yaşatarak, etkinlikler üzerinden geliştirilebileceğini; Çetinkaya (2011) da benzer şekilde üstün yetenekli bireylerin yaratıcılık öğretilmesi ve geliştirilmesi üzerinde durmuştur. Kılıçkaya ve Zelyurt (2013) ise okul öncesi programlarda bireysel farklılıklara dikkat edilmediğini ve bu doğrultuda uyarlamalara yer verilmediğini; sadece 2013 okul öncesi programında başlangıç mahiyetinde de olsa bireysel farklılıkların tanımlandığını açıklamıştır. Doğan ve Arslan (2009) üstün yetenekli bireyler ile ilgili çocuk hekimlerinin üzerine düşen görev ve sorumluluklar üzerinde durmuştur. Özenç ve Gül-Özenç (2013) ise üstün yetenekli bireyler ile ilgili yapılan akademik/bilimsel çalışmaların yeterli olmadığını; ayrıca okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireyler ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığını ifade etmiştir.

Üstün Yeteneklilerin Belirlenmesine Yönelik Çalışmalar

Bu kategoride dört makaleye (Dağlıoğlu ve Metin, 2010; Dağlıoğlu ve Suveren, 2013; Baş, 2013; Dağlıoğlu, Çalışandemir, Alemdar ve Bencik-Kangal, 2010), iki yüksek lisans tezine (Alemdar, 2009; Karadağ, 2015) bir doktora tezine (Alma, 2015) ulaşılmıştır.

Dağlıoğlu ve Metin (2002) çalışmalarında hem öğretmenleri hem de aileleri tarafından zihinsel yönden üstün yeteneğe sahip olduğu düşünülen beş-altı yaşlarındaki toplam 220 çocuk ile çalışmayı gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada; öğretmen gözlem formu, aile gözlem formu, Temel Kabiliyetler Testi 5-7 Grup Zekâ Testi, yetenek belirleme etkinlikleri, beş-sekiz yaş düzeyi matematik aktiviteleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, takvim yaşı beş ve altı olan çocuklardan öğretmen gözlem formu ve aile gözlem formu ile aday gösterilip TKT 5-7 grup zekâ testi sonucunda 130 ve üzerinde zekâ bölümüne sahip olduğu belirlenen ve takvim yaşının iki yaş üzerinde matematik aktivitesini almaya aday olup “matematik alanında üstün yetenekli” olarak belirlenmiştir. Bu da uygulanan ölçeklerin sonuçları arasındaki yüksek düzeyde paralellik ve seçicilik düzeyinin oldukça yüksek olmasının okul öncesi dönem matematik alanında üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde ölçme araçlarının uygun olduğunu göstermektedir. Ancak TKT 5-7'nin uygulama süresinin uzun olmasının, bu konuda ülkemizde standardizasyonu ve norm çalışması yapılan çok az ölçek olmasının sıkıntılara neden olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda çocukların erken yaşta yetenek, ilgi ve becerilerin fark edilme çalışmalarının yapılıp, ailelerin bu konuda neler yapabilecekleri ile ilgili bilinçlendirilmeleri gerektiğini açıklamıştır.

Dağlıoğlu ve Suveren (2013) okul öncesi dönemde üstün yetenekli olan çocukları belirlerken aile ve öğretmenlerin bu çocukları seçmede aile görüşlerinin ve çocukların performanslarının ne derecede tutarlı olduğunu görmek amacıyla yaptıkları çalışmada; aile gözlem formu, öğretmen gözlem formu, Temel Kabiliyetler Testi 5-7 (TKT 5-7) ve Goodenough-Harris Bir Adam Çiz Testi kullanılarak 113 çocuk belirlenmiştir. Bu çalışmada, öğretmen ve aile görüşlerinin üstün yetenekli çocukların (50 çocuk) belirlemede %44,3 oranında başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. TKT 5-7 Grup Zekâ Testi ile Goodenough-Harris testinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde iki test arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak da Türkiye’de çocukların okul öncesi eğitime geç başlamaları, ince motor kaslarının gelişmesini sağlayan aktivitelerin kendi kendilerine yapmaları için yeterli fırsat verilmemesi şeklinde yorumlanmıştır.

Baş (2013) beş yaşında üstün zekâlı olduğu varsayılan anasınıfına devam eden bir çocuğun okuma becerisini; gözlem, görüşme, doküman analizi yöntemleriyle veri toplayarak incelemiştir. Üstün zekâlı olduğu varsayılan beş yaşındaki bir çocuğun ses, hece, kelime, cümle birimlerini nasıl okumaktadır alt amacına ilişkin bulgular çocuğun okumayı logo okuma yoluyla öğrenmesi ve kelime tanıma becerisine dayalı okuma hızının gelişmesi ile ilgili dil birimlerinden en fazla farkındalığının kelimelerde olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularına göre okul öncesi dönemde okumayı öğrenen üstün zekâlı olduğu varsayılan beş yaşındaki bir çocuğun; kelime tanıma becerisinin okuma başarısındaki önemli bir değişken olduğu ve akıl yürütme ve muhakeme yeteneklerinin okuduğunu anlamada etkili olduğunun söylenebileceğini belirtmiştir.

Dağlıoğlu ve diğerleri (2010) dört beş yaş grubu normal gelişim gösteren çocuklar ile üstün yetenekli çocukların çizim aşamalarının ve resim özelliklerinin incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, dört beş yaş grubu 20’si daha önceden tanımlanmış üstün yetenekli çocuk ile 40’ı normal gelişim gösteren toplam 60 çocuğu örneklem olarak, İnsan Figürü Çizimleri (İFÇ) Koppitz’in İFÇ kriterleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Araştırmada her iki yaş grubunda da üstün yetenekli çocukların özellikle kızların erkeklere göre daha gelişmiş ve ayrıntılı çizimler yaptığı, beş yaşındakilerin dört yaşındakilere göre niteliksel ve niceliksel gelişmeler olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca dört yaş üstün yetenekli çocukların özellikle kızların çizim becerilerinin beş yaş düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Alemdar (2009) çalışmasında özel bir anaokuluna devam eden üç-altı yaş grubu 123 çocuk arasından üstün yetenekli olanları belirleme ve belirleme işlemlerinin bu çocukları seçmede

ne derecede başarılı olduğunu tespit etmek amacıyla; aile gözlem formu, öğretmen gözlem formu ve çoklu zekâ gözlem formu kullanılarak 123 kişilik örneklem grubundan 44 çocuğun üstün yetenekli olduğunu tespit etmiştir. Aile gözlem puanı ile öğretmen gözlem puanı arasında orta düzeyde doğrusal bir ilişki bulunmuş olup, uzman gözlem puanı boyutlarıyla anlamlılık düzeyi bulunmamaktadır. Ayrıca; öğretmen gözlem puanının uzman gözlem puanı boyutlarından dil, müzik ve kişilerarası boyutları açısından ilişkili iken; matematik, görsel, kinestetik, doğa ve içsel boyut açısından ilişki bulunmamıştır.

Karadağ (2015) Türkiye’de okul öncesi dönemde potansiyel üstün zekâli/yetenekli çocukların nasıl belirlendiğini incelemek ve üstün zekâli/yetenekli çocukları belirlemek amacıyla “Gifted Rating Scale Preschool Kindergarten Form” ölçme aracının uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını yapmak amacıyla, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İzmir’de okul öncesi eğitime devam eden 390 öğrenci ve bu kurumlarda eğitim veren 30 öğretmen ile çalışma yapmıştır. Türkiye’de okul öncesi dönemde üstün zekâli/yetenekli çocukların belirlenmesine yönelik bulgulara göre; sürecin aday gösterme, ön değerlendirme, grup tarama, bireysel inceleme, kayıt ve yerleştirme şeklinde gerçekleşmektedir. Araştırmada iç tutarlılık katsayıları değerli bulunmuştur. Araştırma sonucunda “Gifted Rating Scale Preschool/Kindergarten ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir değerlendirme aracı olduğu saptanmıştır. Elde edilen değerler Amerika ve Çin örnekleri ile karşılaştırıldığında sonuçların benzer olduğu saptanmıştır.

Alma (2015) erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireylerin tanılanmasında “The Gifted Rating Scales Preschool/Kindergarten Form” (GRS-P) ‘un Türkçe uyarlamasını yapmak üzere 4:00-6:11 yaş aralığında Tokat il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden 363 çocukla çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda GRS-P’nin yüksek güvenilirliğe sahip bir ölçek olduğu ve çoklu tanılama basamağının bir parçası olarak kullanılabilmesi belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında 45 çocuğa Leiter Uluslararası Performans Ölçeği ve Stanford Binet Zekâ Testi (2-16 yaş) uygulanmış olup 16 çocuk 130 ve üstü puan alıp üstün yetenek potansiyeli olan çocuk olarak tanılanmıştır. Ayrıca bu 16 çocuk ev ve sınıf ortamlarındaki davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla görüşme ve gözlem yapılmıştır. Bunun sonucunda araştırmada tanılanan üstün yetenek potansiyeli olan çocukların özelliklerinin alan yazında yer alan üstün yetenekli bireylerin özellikleri ile örtüştüğü belirlenmiştir.

Dağlıoğlu ve Metin (2002) okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireylerin yetenek alanlarının belirlenmesi için uygulanan ölçek, form vb. araçların geçerli olduğunu; Dağlıoğlu ve Suveren (2013) benzer şekilde Karadağ (2015) da okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireyleri belirlemede ölçme araçlarının geçerli olduğunu aile görüşleri ile tutarlı olduğunu belirlemiştir. Baş (2013) da okul öncesi dönemde üstün yetenekli olduğu düşünülen bireylerin okuma ile ilgili yeteneklerinin değerlendirilip ortaya konulabileceğini ifade etmiştir. Dağlıoğlu ve diğerleri (2010) okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireylerin resim alanındaki akranları ile anlamlı derecede farkın tespit edilebileceği sonucuna varmıştır. Alemdar (2009) da okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireyi belirlemede öğretmen, aile ve uzman değerlendirmelerinin ilişkisini ortaya koymuştur. Alma (2015) okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireylerin tanılanmasında kullanılan ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğunu; gözlem sonuçlarıyla da örtüştüğünü belirlemiştir.

Algı, Görüş Ve Önerilerin Belirlendiği Çalışmalar

Bu kategoride bir makaleye (Kıldan, 2011), iki yüksek lisans tezine (Tezcan, 2012; Bozkurt, 2007) ulaşılmıştır.

Kıldan (2011) okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkında görüşlerini

belirlemek amacıyla; kişisel bilgi formu ve görüşme formu kullanarak, Kastamonu'da bulunan 60 okul öncesi öğretmeni ile araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin, kısmen de olsa üstün yetenekli çocuklar hakkında bilgi sahibi olduklarını, çocukları farklı özellik açısından tanımladıklarını, tanı aşamasında katkıda bulduklarını, üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak çeşitli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca; okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ile ilgili bilgi seviyelerini arttırmaları gerektiği ve bu konuda hizmet içi eğitim seminerlerine ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır.

Tezcan (2012) okul öncesi öğretmenlerinin erken yaştaki üstün zekâlı çocuklara yönelik algıları ile bu çocukların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla dile getirdikleri gereksinimlerin incelenmesi amacıyla 15 okul öncesi öğretmeni ile mülakat yapmıştır. Çalışma sonucunda; öğretmenlerin üstün zekâlılığı, çocukların bilişsel becerilerinde gösterdikleri mükemmelliğe dayalı bir kavram olarak algıladıklarını ve tanımladıklarını tutarlı bir biçimde göstermiştir. Sınıfında üstün zekâlı bir çocuk bulunması halinde temel olarak çocukların üstün bilişsel kabiliyetlerini destekleyecek bireysel çalışmalar yapacaklarını, üstün zekâlı öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik öz yeterlilik algılarının düşük olduğunu, mesleki gelişim ve model uygulamalar içeren eğitim ihtiyacı olduğunu; zaman, malzeme, kaynak, iletişim, işbirliği ve denetim yönünden destek ihtiyacının olduğunu öğretmenler ifade etmişlerdir.

Bozkurt (2007) Ankara ili merkez ilçesinde okul öncesi kurumlara devam eden üç-altı yaş grubu 69 öğrenci velisi ve öğretmen ile bu çocukların bebeklik ve okul öncesi döneme ait gelişim basamaklarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Çocuk Gelişim Formu" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının dil ve bilişsel gelişim alanlarında öğretmenlere göre değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Kıldan (2011) okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli bireyler ve eğitimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve bu konuda bilgi eksikliğinin giderilmesinin doğru olacağını belirtmiştir. Benzer şekilde Tezcan (2012) da okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili öz yeterliliklerinin düşük olduğunu belirlemiştir. Bozkurt (2007) da bu bulgulara paralel olarak okul öncesi dönemde üstün yetenekli bireylerin bazı alanlardaki gelişimlerini değerlendirmede ailelerden daha düşük yeterliliğe sahip olduğunu ifade etmiştir.

Verilen Eğitimin Etkililiğini Gözden Geçirildiği Çalışmalar

Şahin (2013) okul öncesi yardımcı öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri konusunda verilen bir eğitimin etkililiğini belirlemek amacıyla 48 okul öncesi yardımcı öğretmen adayına eğitim verilmiştir. Araştırma sonucunda en son bitirilen lisede üstün yetenekli öğrenciler konusunda ders alma durumu ile ders alanların aldıkları ders süresine bağlı olarak gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$). Ayrıca, uygulanan eğitim programı sonrasında katılımcıların bilgi düzeyinde anlamlı orta düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($z=5.24$, $p < .05$, $d=.76$). Bu kategoride bir makaleye (Kıldan, 2011), iki yüksek lisans tezine (Tezcan, 2012; Bozkurt, 2007) ulaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

İlimizde okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların varlığı bilindiği halde bu çocukların eğitimine yönelik herhangi bir çalışma yürütülmemektedir. Erken çocukluk dönemi ile ilgili çalışma yapılmamaktadır anket sorusuna rehber öğretmenlerin %74'ü, Bilsem öğretmenlerinin %42'si, okul müdürlerinin %77'si, okul müdür yardımcılarının %80'ini katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir (MEB, 2010). Anket çalışmasında görüldüğü gibi

erken çocukluk döneminde üstün yetenekliler ile ilgili eksiklik bilinmektedir ve eğitim süreci içerisindeki profesyonellerce farkındalık oluşmuştur.

İlgili alan yazın incelendiğinde erken çocukluk döneminde üstün yetenekli çocukları normal gelişim gösteren akranlarından anlamlı derecede farklılıklarını belirlemeye yönelik ölçme ve değerlendirme araçlarının Türkiye’de mevcut olduğunu; geçerlik ve güvenilirlikleri konusunda herhangi bir olumsuz bulguya rastlanmadığı görülmektedir (Dağlıoğlu ve diğerleri, 2002; Dağlıoğlu ve diğerleri, 2013; Baş, 2013; Dağlıoğlu ve diğerleri, 2010; Alemdar, 2009; Karadağ, 2015; Alma, 2015). Benzer şekilde Türkiye’de 0-72 aylık çocukların gelişimsel olarak değerlendirilmesi amacıyla Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA)’nın ve beş-yedi yaş arası Temel Kabiliyetler Testi (TKT)’nin çocukların yetenek düzeylerini belirlemek amacıyla hali hazırda kullanıldığı belirtilmektedir (MEB, 2010). Aynı raporda üstün yetenekli birçok kişinin erken yaşta tanınıp uygun eğitim ortamı sağlanamadığı için çevrelerindeki kişilerin dikkatini çekmeden yaşamlarına devam ettiği, en yakınlarınca önem verilmeyen kişi olarak görüldüğü, özel yeteneklerinin farkına varılmadığından sıradan bir insan olarak keşfedilmeyi beklediği belirtilmiştir.

Türkiye’de 89 Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) bulunmaktadır. Toplam 18.707 öğrenci, 785 derslikte, 1085 öğretmen kadrosu ile eğitim öğretime devam etmektedir (MEB, 2015). Güney Kore’de üstün yeteneklilerin eğitim gördüğü okul sayısı 3.960 bulunmakta; 112.865 öğrenci eğitim öğretim görmektedir. Almanya’da ise dokuz eyalette beş 13 yaş aralığında dokuz farklı okul bulunmaktadır (Levent ve Bakioğlu, 2013). İngiltere’de üstün yetenekli öğrencilere yönelik özel olanakların sağlanması, ailelerin eğitimi ve bu alanda öğretmenlerin yetiştirilmesi için önemli maddi kaynaklar ayrılmaktadır (Levent ve Bakioğlu, 2013; Persson, 2009). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili niceliksel ve niteliksel düzenlemeler yapıldığı; bunun ilerleyen yıllarda aratarak devam etmesi durumunda başarılı sonuçlar alınacağı düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı İç Denetim Raporuna göre; 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde yapılan ve (40) ili kapsayan tanılama sonuçlarına göre; 1.317.451 öğrenci arasından 1.770 öğrenci üstün yetenekli birey olarak tanılanmıştır. Üstün yetenekli sayısı toplam öğrenci sayısının %2’sine tekabül etmesi gerekirken, binde 1’ine tekabül etmiştir. Sonuç olarak belirtilen sınıf düzeylerinde 24.579 üstün yetenekli öğrenci keşfedilmeyi beklemektedir (MEB, 2010).

Erken çocukluk döneminde üstün yetenekliler ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen bu çalışmada makale ve tezlere ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Genel olarak çalışmalar erken çocukluk döneminde üstün yetenekli çocuklar ile ilgili mevcut durumu ortaya koyan/betimsel çalışmalardan ve erken çocukluk döneminde üstün yetenekli çocukları belirleme, uygun değerlendirme ölçeği geliştirmeye yönelik çalışmalardır. Erken çocukluk döneminde üstün yeteneklilere verilen eğitimin etkililiği ve verimliliği ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Türkiye’de üstün yeteneklilerin belirlenmesi çalışmaları ilköğretim birinci sınıftan itibaren başladığından ve okul öncesi eğitim ortamı ile müfredatı olmadığından kaynaklandığı söylenebilir. 2015 yılından itibaren sadece ilköğretim dördüncü sınıfta üstün yeteneklilerin belirlenmesi işlemleri; ilköğretim birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfları kapsayan şekilde düzenlenmiştir. 2016 yılında yürürlüğe giren Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesinde okul öncesi dönemin de yer almasının ve eğitimde erkenlik ilkesi dikkate alındığında önümüzdeki yıllarda üstün yeteneklilerin okul öncesi dönemde belirlenmesi çalışmalarının başlayacağı düşünülmektedir.

Üstün yetenekli bireyler ile ilgili ileride erken çocukluk dönemi ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Erken çocukluk döneminde tanılanan üstün yetenekli bireylerin bu dönemde

eğitim almaya başlamasıyla; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerindeki etkililik ve verimlilik çalışmalarının yapılıp, boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca bu çalışma erken çocukluk döneminde üstün yetenekli bireyler ile ilgili Türkiye'deki durumu ortaya koyması açısından önemlidir. Mevcut durumun ortaya konulması ile bu alanda çalışılacak bilimsel araştırmalara fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitim politikaları üretmede mevcut durumdan yola çıkarak yeni uygulamalara fikir vereceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Alemdar, M. (2009). *Erken Çocukluk Dönemindeki Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Ebeveyn, Öğretmen ve Uzman Görüşlerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Alma, S. (2015). *Üstün Yetenekliliği Derecelendirme Ölçekleri: Okulöncesi/Anaokulu Formu (GRS-P)'Nun Türkçeye Uyarlanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ball, C. (1994). *Start Right. The Importance of Early Learning*. England: R.S.A.

Baş, Ö. (2013). Üstün Zekâlı Olduğu Varsayılan Beş Yaşında Bir Çocuğun Okuma Becerisi Üzerine Durum Çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 47-52. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mjer/issue/viewIssue/5000016886/5000004922> adresinden erişildi.

Bozkurt, Ö. S. (2007). *Okulöncesi Dönemde Öğretmenleri Tarafından Yaşıtlarına Göre Üstün ve Özel Yetenekli Olarak Aday Gösterilen Çocukların Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Cansız Aktaş, M. (2015). Nitel Veri Toplama Araçları. M. Metin, (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 336-371). Ankara: Pegem Akademi.

Çetinkaya, Ö. G. Ç. (2011). Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Öğrenciler ve Yaratıcılık. *Eğitime Bakış Dergisi*, 20(7), 34-37. http://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/148-egitimbirsen.org.tr-148.pdf adresinden erişildi.

Dağlıoğlu, H. E. ve Metin, N. (2002). Anaokuluna Devam Eden 5–6 Yaş Grubu Çocuklar Arasından Matematik Alanında Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 15-26. <http://efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/issue/view/97> adresinden erişildi.

Dağlıoğlu, H. ve Suveren, S. (2013). Okul Öncesi Dönem Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Öğretmen ve Aile Görüşleri ile Çocukların Performanslarının Tutarlılığının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(1), 431-453. <http://www.kuyeb.com/pdf/tr/466d7b172417c0d2294e25cc56022fa431453.pdf> adresinden erişildi.

Dağlıoğlu, H. E., Çalışandemir, F., Alemdar, M. ve Bencik-Kangal, S. (2010). Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların İnsan Figürü Çizimleri. *İlköğretim Online*, 9(1), 31-43. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000038087/5000124527> adresinden erişildi.

Davaslıgil, Ü. (1988). Okul Öncesi Düzeydeki Üstün Zekâlı Çocuklara Uygulanacak Farklılaşmış Program. *Eğitim ve Bilim*, 12(70), 44-53. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/6082/2297> adresinden erişildi.

Doğan, D. G. ve Aslan, M. (2009). Üstün Yetenekli Çocuğa Pediatrik Yaklaşım. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(3), 197-201. https://scholar.google.com.tr/scholar?q=%C3%9Cst%C3%BCn+Yetenekli+%C3%87ocu%C4%9Fa+Pediatrik+Yakla%C5%9F%C4%B1m&btnG=&hl=tr&as_sdt=0%2C5 adresinden erişildi.

Güçin, G. ve Şahin, O. (2015). Türkiye’de Üstün Yetenekliler ve Üstün Zekâlılar Alanında Yapılmış Akademik Çalışmaların Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 113-135. DOI: 10.17984/adyueb.05095

Güven, G. ve Efe Azkeskin, K. (2010). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. İ.H. Diken, (Ed.). *Erken Çocukluk Eğitimi (s.1-53)*. Ankara: Pegem Akademi.

Karadağ, F. (2015). *Okul Öncesi Dönemde Potansiyel Üstün Zekâlı Çocukların Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Keskin, M. Ö., Samancı, N. K. ve Aydın, S. (2013). Bilim ve Sanat Merkezleri: Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (Uyad)*, 1(2), 78-96. <http://uyad.beun.edu.tr/index.php/JGER/article/view/11/10> adresinden erişildi.

Kıldan, A. O. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Çocuklar Hakkındaki Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 805-818. http://www.kefdergi.com/pdf/19_3/19_3_icin.html adresinden erişildi.

Kılıçkaya, A. ve Zelyurt H. (2015). Okulöncesi Programlarda Özel Gereksinimli Bireylerin Yer Alma Durumlarının İncelenmesi (1989-2013). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 200-212. http://uteb.gop.edu.tr/Makaleler/1909328655_14.%20%20Ay%C5%9Fe.pdf adresinden erişildi.

Kuru Turaşlı, N. (2008). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı Kapsamı ve Önemi. G. Haktanır, (Ed.). *Okul öncesi eğitime giriş (s.1-24)*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Levent, F. ve Bakioğlu, A. (2013). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Türkiye İçin Öneriler. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(1), 31-44. <http://uyad.beun.edu.tr/index.php/JGER/article/view/6/5> adresinden erişildi.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). Milli Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu, Web: http://icden.meb.gov.tr/digeryaziler/Bilim_Sanat_Merkezleri_Ic_Denetim_Ra.pdf adresinden erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *Milli Eğitim İstatistikleri 2015-2016*. Web: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf adresinden erişildi.

Oktay, A. (2007). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Ömeroğlu E. (2004). *Okulöncesinde Üstün Çocuklar ve Eğitimi*. İstanbul: Ankara Çocuk Vakfı Yayınları.

Özenç, M. ve Gül-Özenç, E. (2013). Türkiye’de Üstün Yetenekli Öğrencilerle İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 13-28. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tsadergisi/article/view/5000146912/5000134073> adresinden erişildi.

Persson, R.S. (2009). Gifted Education in Europe. Barbara A. Kerr (Eds.). *Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent (Volume One)*. CA: Sage Publications.

Sak, U. (2010). *Üstün Zekâlılar Özellikleri, Tanımları, Eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.

Şahin, E. (2005). *Okulöncesi Eğitim Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Silverman, L. K. (1992). How Parents Can Support Gifted Children. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED352776.pdf> adresinden erişilmiştir.

Şahin, E. (2005). *Okulöncesi Eğitim Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, F. (2013). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri Konusunda Okul Öncesi Yardımcı Öğretmen Adaylara Verilen Eğitimin Etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(3), 166-175. <http://uyad.beun.edu.tr/index.php/JGER/article/view/20/20> adresinden erişildi.

Tezcan, F. (2012). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Erken Yaştaki Üstün Zekâlı Çocuklara ve Eğitimlerine Yönelik Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tuutle, F., Becker L. A. ve Souse, J.A., (1988). *Characteristics and Identification of Gifted and Talented Students*, National Education Association, 3rd. Ed., Washington D. C. : NEA Professional Library.

Yuvacı, Z. ve Dağlıoğlu, H. E. (2016). Okul Öncesi Dönem Üstün Yetenekli Çocukların Yaratıcılıklarını Desteklemede Öğretmene Düşen Görevler ve Etkinlik Örnekleri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 8(1). 39 – 61. DOI: 10.20489/intjces.239575

Extended Abstract

Introduction

This research is a review study intended for gifted individuals, carried out 1988 and 2016 with early childhood who are gifted/talented children in Turkey. The studies in the research were accessed through EBSCO, ERIC and SAGE in Eskişehir Osmangazi University online research engine. And also thesis were accessed at the site of Council of Higher Education (CoHE) were analyzed. Researchers reached limited studies intended for early childhood children who are gifted. Following pre-requirements were considered for this study: a) research must be completed between 1988-2016 years b) research must be prepared as thesis or published in scientific journal c) realized in Turkey. A Total of five thesis and 13 articles were found in this review study.

When view the literature education is for everyone and must start early without distinct gifted children or normal children. Education which is given early can be seen positive effects all steps of human development. It is be thought; gifted children must be determinate early to be

informed all people around gifted children from care to education age. These studies will gain favor micro and macro level to gifted children and his or her family. Also legal legislation was planned to open early childhood education school for gifted children.

Method

The data were analyzed and were presented in graphics, frequency and percentage tables and in a descriptive manner. The studies were divided into categories according to their subjects. The categories are in this review: a) descriptive studies, b) specify gifted studies, c) determining perception, view and suggestion's effectiveness. In this study researcher examined interrater reliability. Same screening made with an expert who finished faculty degree of special education. Finding datas were chosen with neutral appointment show that interrater reliability was calculated % 100 with reliability formula.

Results and Discussion

When we looked to studies distribution by years studies increasing as from 2007 year till 2016 year. This can be interested with official foundation regulated legal legislation and given importance to gifted children education.

In the category of the descriptive studies; there were eight articles (Davaslıgil, 1998; Yuvacı ve Dağlıoğlu, 2016; Çetinkaya, 2011; Kılıçkaya ve Zelyurt, 2010; Doğan e Aslan, 2009; Ömeroğlu, 1993; Özenç ve Gül-Özenç, 2013).

In the category of the specifying gifted children studies; there were four articles (Dağlıoğlu ve Metin, 2010; Dağlıoğlu ve Suveren, 2013; Baş, 2013; Dağlıoğlu, Çalışandemir, Alemdar ve Bencik-Kangal, 2010), two master theses (Alemdar, 2009; Karadağ, 2015), and one doctorate thesis (Alma, 2015). When related literature viewed; in early childhood scales are in existence which determine the significant discrepancy between normal development children and gifted children in Turkey, and there is not any adverse knowledge about these scales are not reliability and validness (Dağlıoğlu ve diğ., 2002; Dağlıoğlu ve diğ., 2013; Baş, 2013; Dağlıoğlu ve diğ., 2010; Alemdar, 2009; Karadağ, 2015; Alma, 2015).

In the category of the determining perception, view and suggestion studies; there was an article (Kıldan, 2011), and two master theses (Tezcan, 2012; Bozkurt, 2016). In the category of the revisioning given education's effectiveness; there was an article (Şahin, 2013).

Result show; studies are also describing current situation about gifted children and progressing proper scale. Researcher could not find any knowledge about effectiveness or productivity as given education. In Turkey gifted children are determinate by counseling and Research Center. First form teacher suggest students for screening test. And then successful students be examined with individual intelligence test. Students were ranged top to down according to Ministry of National Education's quota. Before 2015 only primary school students (4th grade) can be added to process there is not any pre-school curriculum for gifted children. After 2015 primary school students (1st, 2nd, 3th and 4th grade) can be nominated and be examined. This development is encouraging for education' earliness principle. In 2016 Science an Art Direction entried into force. Gifted children's pre-school take part in this direction. This part make think pre-school identification and education can be start in future time. Studies can be done by researchers about gifted children in early childhood. When gifted children start to educate in early childhood; researcher can make longitudinal studies about effectiveness and productivity pre-school education, primary school education, secondary school education and higher education. Also this study is important to reveal gifted children in early childhood in Turkey. It is thought that this study gain favor to researches with revealing current studies. In Turkey some quantitative and qualitative studies are doing

related to gifted children, and that thought if it continue increasingly successful results will be gained in education system. Finally, new proposals made for research and education policy.